

EL MIRALL

Núm. 144

3,01 EUR

Dossier

*Les esglésies
del repoblament*

Reportatge

*De Brasil
amb emoção*

Notes literàries

*George o el joc de
les ambigüitats*

fem
créixer el futur
a Catalunya →

Catalunya és un país. La unió de cultura, tradició, costums, identitat i història que configuren un país. I cadascun d'aquests elements ha perdurat al llarg dels segles per la voluntat i sovint per la defensa dels catalans. Com l'arbre que enfonsa més i més

les seves arrels i que s'eixampla cada any, la societat catalana d'avui creix amb noves branques que neixen per anar més amunt. Catalunyavol arribar més lluny. I no vol perdre la seva identitat.

“ El futur és la nostra història ”

Generalitat
de Catalunya
www.gencat.net

EL MIRALL

Universitat de les
Illes Balears
Servei de Biblioteca i
Documentació
Edifici Guillem Cifre
de Colònia

EDITORIAL

BILINGÜISME I APARTHEID A LES BALEARS / UNIO SI, CONTAMINACIÓ NO

4

DOSSIER

LES ESGLÉSIES DEL REPOBLAMENT

5

NOTES LITERÀRIES

PERE ROSSELLÓ BOVER. «GEORGE» O EL JOC DE LES AMBIGÜITATS

20

REPORTATGE

ANNA ALGUESUARI. DE BRASIL AMB «EMOÇÃO»

22

LLIBRES

BIEL MESQUIDA.

28

LA BOTIGA

LA ELEGANCIA, TRES GENERACIONS DEDICADES AL CALÇAT
LA CATALANA, FUNDADA L'ANY 1922 PER UN CATALÀ

30

REVISTA CULTURAL
Agost de 2003 · Núm. 144

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma
President: Ferran Gomila
Editor: Antoni Mir

Producció, administració i
publicitat:
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
Tel.: 971 72 59 37
Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:
C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmases)
08003 Barcelona

Delegació a València:
C/ de Moratín, 15
46001 València

Web i adreça de l'OCB
a Internet
<http://www.ocbweb.com>
Correu electrònic:
ocb@ocbweb.com

Director:
Jaume Lladó

Redactora en cap:
Joana Mas

Secretari de redacció:
Tomeu Martí

Consell de redacció/
col·laboradors
Gaspar Valero
Antoni Oliver
Biel Mesquida
Pere Rosselló Bover
Antoni Mir
Antoni Llompart
Joana Mas
Pep Minuesa

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
únicament l'opinió dels autors.

Coberta:
Soledad Jiménez-Villarejo

Fotos: Andreu March

Disseny: Marco Spinazzola

Maquetació i fotocomposició:
Ecogràfic

Impressió:
Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel.: 971 47 57 54

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS PM 10-1987

510628559X

Bilingüisme i apartheid a les Balears

El segon Govern de les Illes Balears presidit pel conservador Jaume Matas ha començat la seva legislatura amb un conjunt de missatges a la societat i d'iniciatives polítiques que expressen un menyspreu clar cap a la llengua catalana, la cultura i la identitat pròpies de l'arxipèlag balear. Més enllà de les frases desafortunades de diversos consellers, que hi són i que requereixen una rectificació pública, el Govern actual basa el seu missatge en dues idees clau, la defensa del bilingüisme i la promoció de les modalitats insulars, el «mallorquí» en el cas de l'illa gran. La primera transmet una idea d'igualtat entre les dues llengües oficials; la segona promet conservar la manera que tenim els illencs de parlar en català. Són dues idees que susciten d'entrada un consens ampli, és fàcil estar-hi d'acord. El problema és que són mentida.

Si l'objectiu del bilingüisme fos efectivament aconseguir la igualtat entre castellà i català a les Balears, el Govern hauria d'estar preparant un paquet de mesures institucionals, legislatives i de normalització lingüística en tots els àmbits en què es proposàs frenar el retrocés de l'ús social i recuperar-lo després per al català. No tan sols no se n'ha anunciat ni una, de mesura, sinó que l'única proposta que hi ha damunt la taula és rebaixar el nivell de coneixements de català als aspirants a ser funcionari autonòmic. Es proposa tornar enrere. S'inventa la contranormalització, l'adopció de mesures regressives en absoluta contradicció amb la Llei de la Llengua vigent i que podrien acabar davant els tribunals de justícia, atesa la seva il·legalitat.

Si l'objectiu de la promoció de les modalitats insulars fos sincera, es diria que el mallorquí, per exemple, només pot perviure i créixer si la llengua és viva i usada en tots els moments de la vida de les persones, des que s'aixeca a primera hora fins que se'n va a dormir. És a dir, a casa, al carrer, als comerços, a l'escola, a la feina, als mitjans de comunicació..., cosa que ara no passa ni de lluny.

La ciutadania rep des del primer moment un missatge negatiu, conflictiu, de crispació, en relació amb la llengua catalana, quan l'exemple dels líders públics ha de ser exactament el contrari, ha de ser d'estímul i de cohesió social, no d'enfrontament. No és estrany que pugui arribar-se a dir, per exemple, que aquest inici tan agressiu del Govern balear té darrere el disseny d'un projecte d'«apartheid» lingüístic i cultural per als mallorquins.

L'Executiu illenc, mitjançant el seu president Jaume Matas, el conseller d'Interior, José María Rodríguez, i el conseller d'Educació i Cultura, Francesc Fiol, amb l'ajuda dels satèl·lits municipals encapçalats per l'Ajuntament de Palma i la seva batlessa Catalina Cirer, ha aconseguit només en seixanta dies que molts ciutadans que estimen la llengua i el seu país se sentin insultats i menystinguts amb la mentida i la voluntat d'engany.

És un inici deplorable. Aquest segon Govern Matas pot superar el primer en prepotència, provocació social i antimallorquinisme. Pot aconseguir novament una reacció popular significativa i sorprenent, perquè segur que mai no ha entrat en els seus càlculs que compti amb la participació de persones que tot i votar-los mai no acceptarien un atac frontal a la llengua pròpia.

Unió sí, contaminació no

La llengua catalana, la cultura i la identitat pròpies de les Illes Balears només ens té a nosaltres, els ciutadans i les nostres institucions, que triam i pagam també nosaltres, perquè continuïn defensant llengua, cultura, identitat i dret a l'accés al ple autogovern. Per aquesta raó, és molt més greu i irresponsable la deixadesa o fins i tot la bel·ligerància del Govern autonòmic en el fet de no complir els objectius que fixa l'Estatut i les lleis que se'n desprenen. Ara és moment de fer pinya per denunciar aquesta actitud de les nostres institucions públiques, per afrontar els nous reptes que té la llengua catalana, i que no són ni de bon tros només polítics, i ser actius des del compromís personal en aquesta nova etapa, més que mai. Sense perdre mai de vista que les actuacions col·lectives tenen més força, són més útils, creen més entusiasme i donen ple sentit a l'acció individual. De cap de les maneres hem d'acceptar acríticament l'opinió de persones que contaminen des de la frivolitat la tasca que duen a terme altres persones i entitats en favor de la llengua i la cultura.

Les esglésies del repoblament

Dossier

El regne de Mallorca després de la conquesta catalana: La reorganització del nou espai

MACIÀ JOSEP CALAFAT BELIVER

La conquesta catalana (1229-1232) representa un tall radical en la història de Mallorca. La societat precedent, musulmana i tribal, és substituïda, com a conseqüència d'un acte violent, per una de nova, cristiana i feudal.

Els àrabs i berebers que formaven la majoria de la població autòctona seran eliminats o reduïts a l'esclavatge amb poques excepcions. El nou regne serà repoblat majoritàriament per catalans, en un procés que durarà moltes dècades i que patirà sobresalts com la pesta negra del segle XIV.

El resultat de la conquesta no serà l'annexió del nou territori al continent, com hauria estat lògic. El caràcter confederal de la Corona de Jaume I, formada per una unió dinàstica entre Catalunya i Aragó, hauria creat problemes polítics si el rei hagués decidit incorporar Mallorca directament a Catalunya. Per tant la decisió del monarca serà crear un nou regne que s'incorporarà com una entitat confederada més. Posarà les bases per organitzar el nou regne a partir d'una sèrie d'accions: l'establiment de la Carta de Franquesa (1230), constitució política que fixa els drets i els deures dels futurs pobladors, atorgada per Jaume I; el repartiment de l'illa en-

tre els magnats que havien participat a la conquesta, i la creació de la diòcesi de Mallorca.

La Carta de Franquesa (1230), basada en la de Tortosa (1149), és un document que fixa els drets de què gaudiran els pobladors del nou regne, sempre tenint en compte que es tracta d'una terra de frontera i que s'han de concedir al·licients per a la repoblació. Serà la constitució de Mallorca fins al Decret de Nova Planta de començament del segle XVIII. Fixa una sèrie de drets: inviolabilitat del domicili, empara de la llibertat personal, justícia pública i gratuïta, prohibició de pràctiques bàrbares com a prova judicial, induplictat de penes en cas de condemnes corporals, lliure aprofitament dels béns públics, lliure disposició dels testimonis, regulació dels mercats, lliure comerç i franquesa de tributs als territoris de la Corona d'Aragó i declaració del regne de Mallorca com a part inseparable de la Corona d'Aragó. Els Usatges de Barcelona seran el codi que

s'aplicarà en causes d'injúries i de ferides. El sistema d'organització política serà establert per Jaume I el 1249, i es basarà en l'instaurat per ell mateix a València. Mallorca en el seu conjunt serà governada com si fos un municipi, sota l'administració de sis jurats que romandran en el càrrec durant un any, els quals nomenaran els seus successors a la juraria i també els membres del Consell General. Aquest sistema presenta dos problemes: perpetuarà en el càrrec una oligarquia urbana i xocarà amb l'organització municipal de les viles de la part forana, les quals queden marginades del poder. L'administració reial estarà representada per les figures del veguer o lloctinent en l'àmbit general de l'illa i del batle reial en l'àmbit local.

El *Llibre del repartiment* divideix el territori entre els magnats que havien pres part a la conquesta: El rei, que es quedarà la porció més grossa (Inca, Pollença, Sineu, Petra, Artà, Montuïri, les muntanyes, la meitat de l'Albufera i la meitat la ciutat); Nunó Sanç, comte de Rosselló (Bunyola, Manacor i Valldemossa); Berenguer de Palou, bisbe de Barcelona (la meitat de la ciutat i la costa occidental fins a Banyalbufar); Ponç Hug, comte d'Empúries (Muro, dos terços de Sóller i la meitat de l'Albufera), i Guillem de Montcada, vescomte de Bearn (un terç de Sóller i el districte de Canarossa). El repartiment es farà d'acord amb el dret feudal vigent a Catalunya, els Usatges de Barcelona (*ad consuetudinem Barchinone*). El rei es reservarà el domini eminent de tot el territori i els magnats exerciran el dret baronial, amb jurisdicció total (alta i baixa justícia i mer i mixt imperi), excloses les penes corporals. L'administració reial es ba-

sarà en la figura del veguer. La forma d'organització feudal del territori serà la cavalleria, a través de la qual els cavallers reben en feu unes terres del rei o dels magnats, sobre les quals exerciran la jurisdicció civil i criminal baixa. En contrapartida hauran de prestar servei de cavall armat per a la defensa de l'illa. Les terres seran repartides en unitats d'explotació a pagesos lliures, que en tindran el domini útil a canvi de pagar al seu senyor censos emfitèutics, tasques, lluïsmes i delmes. La base feudal de la societat perdurarà fins a començament del segle XIX.

Organització socioeconòmica i territorial del nou regne

La conquesta representa per a Mallorca la implantació del sistema de societat feudal. Els nous pobladors duen amb ells noves maneres d'organitzar l'espai i implantaran nous conreus. La vinya i l'olivera prendran força, i l'oli es convertirà en un dels principals productes d'exportació mallorquins. El blat, base de la dieta de l'Europa feudal, esdevindrà el conreu principal i en dependrà la balança fiscal del regne de Mallorca. Conreus típics de les societats musulmanes desapareixeran —com el cotó i l'arròs— o veuran el seu espai molt reduït —com les hortalisses. El despoblament de Mallorca afavorirà el desenvolupament de la ramaderia en moltes de les seves variants (ovina, bovina, caprina i porcina). Els senyors seran amos de grans ramats que faran el recorregut anual, en règim de semitranshumància, entre les pastures de la serra de Tramuntana i les del Migjorn de Mallorca. El repoblament de l'illa serà lent. En via de desaparició la població autòctona

Jaume I, el Conqueridor.

na musulmana, esclavitzada o desposseïda de les seves terres, serà substituï-

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre - Tel. 971 713 350 • Fax 971 215 641 • 07002 Palma de Mallorca

Entrada del rei Jaume a Madina Mayurqa.

da per una població majoritàriament catalana i cristiana. La majoria de nous habitants arribaran atrets per les noves possibilitats d'una societat de frontera i provindran de Catalunya, bàsicament de l'Empordà i del Rosselló. A més distància trobam repobladors occitans (de Llenguadoc i Provença) i, en menys quantitat, italians, aragonesos, navarresos o castellans. Seran pagesos, menestrals i mercaders a la recerca de noves terres i s'establiran homogeniament a tot el territori. La població musulmana lliure tindrà una presència molt reduïda i s'acabarà assimilant a la nova societat. El mateix passarà amb els nombrosos esclaus musulmans, que són una mà d'obra important a les explotacions agrícoles mallorquines. La seva conversió al cristianisme i la seva total assimilació seran l'única opció dels pocs supervivents. Els musulmans mallorquins mai no arribaren a tenir reconeixement jurídic de les noves autoritats. Els jueus, en canvi, rebran un estatus jurídic especial en data tan recent com el 1231, que els reconeixrà un sistema d'autogovern propi (*Universitas judeorum calli Maioricarum*). Serà una població bàsicament concentrada a la ciutat de Mallorca, si bé també n'hi haurà a altres nuclis com Inca. Dedicats al comerç i a les finances, continuaran formant un grup a part fins que se'ls obligarà a

convertir-se al cristianisme a final del segle XIV.

La ciutat de Mallorca continuarà essent, com en època musulmana, el centre de la vida artesana i mercantil i el nucli de poder i administratiu de l'illa. Les ciutats medievals, contràriament a les dels períodes anteriors, es caracteritzen per la seva importància com a centres de producció econòmica (sobretot artesana) i com a centre d'intercanvi econòmic amb l'entorn agrícola. L'oposició entre la ciutat i la part forana és una constant dels primers segles de la història de Mallorca. La Madina Mayurqa musulmana es comença a transformar en una ciutat cristiana amb la consagració de la gran mesquita com a catedral (damunt el seu espai es construirà la Seu), i la instal·lació dels ordes religiosos: franciscans i canonges regulars de Sant Antoni el 1230; dominics; carmelites el 1240; monges de Santa Clara el 1256. La construcció dels nous convents s'allargarà fins al segle XIV i convertirà Mallorca en una ciutat gòtica, si bé mantenint en part la xarxa viària musulmana.

Les esglésies de repoblament

La part forana de Mallorca comença un feble procés de repoblament que transformarà totalment el seu paisatge humà. La toponímia de les

alqueries i dels rafals de l'època musulmana es manté en part (alguns noms de lloc han arribat fins als nostres dies), però la manera d'ocupar l'espai dels nous pobladors és diferent. Les alqueries serviran de base per crear les primeres viles. Algunes d'aquestes, dotades de mesquita i de mercat, eren petits poblets. Així, ja durant els anys posteriors a la conquesta tenim notícia de l'existència d'Inca, Pollença, Felanitx, etc. L'any 1285 tenim constància de vint-i-vuit viles a Mallorca.

La primera passa dels repobladors és la creació d'una parròquia que substitueix l'antiga mesquita. Al seu entorn es va concentrant la població de la nova vila i s'organitza la vida social de la comunitat. La parròquia serveix com a lloc de culte, com a recinte assembleari i com a element aglutinador d'una població dispersa. L'aparició de les viles i de les parròquies és inseparable. Amb el pas del temps els nous pobles aconseguiran una organització política i administrativa pròpia.

La nova organització parroquial de Mallorca és reconeguda pel papa Innocenci IV a través de butlla *Cum a nobis petitur*, de 14 d'abril de 1248. El pontífex hi recorda que Mallorca és una jurisdicció exempta, és a dir, sota la jurisdicció de la Santa Seu, i cita una per una totes les parròquies existents en aquell moment a Mallorca. A la ciutat esmenta les de Santa Eulàlia, Santa Creu, Sant Jaume i Sant Miquel, que en conformaran els districtes, i els convents creats (Sant Andreu, Sant Antoni i Santa Maria Magdalena). A la part forana hi compta fins a trenta-una parròquies, moltes ja amb un nucli consolidat: Santa Maria de Marratxí, Santa Maria del Camí, Alaró, Santa Maria de Rubines (Binissalem), Sant Pere de Sencelles, Santa Maria d'Inca, Sant Llorenç de Selva, Sant Miquel de Campanet, Pollença, Escorca, Sant Jaume de Guinyent, Sant Joan i Santa Margalida de Muro, Santa Maria d'Artà, Santa Maria de Bellver, Santa Maria de Manacor, Santa Maria i Sant Joan de Felanitx, Sant Julià de Campos, Santa Maria i Sant Pere de Montuiri, Sant Miquel de Llucma-

Sanç, segon fill de Jaume II.

jor, Santa Maria de Sineu, Sant Pere de Petra, Santa Maria de Bunyola, Sant Bartomeu de Sóller, Santa Maria de Valldemossa, Sant Pere d'Esporles, Santa Maria de Puigpunyent, Sant Joan de Calvià i Santa Maria d'Andratx.

Dels edificis esmentats només tres han arribat fins als nostres dies: Sant Miquel de Campanet, Sant Pere d'Escorca i la Pau de Castelltix (citada com Sant Pere de Montuiri perquè formava part del districte musulmà del mateix nom). La raó de la seva supervivència es pot atribuir al fet que cap ha mantingut la seva condició de parròquia principal, a causa de la seva llunyania dels nuclis de Campanet, Lluç i Algaida. La seva factura, senzilla i de petites dimensions, presenta una arquitectura barata i de fàcil realització. El model de les esglésies de repoblament, centres de reunió de la comunitat tant com

centres de culte religiós, perviurà a tot Mallorca fins ben avançat el segle XV. En aquest segle es clourà una etapa de la història de Mallorca: la de la construcció d'una nova societat feudal, cristiana i catalana de la qual tots nosaltres som hereus.

***Macià Josep Calafat Bellver és llicenciat en Història**

Bibliografia

ALBERTÍ, J.; LINÀS, A. *Arquitectura de repoblació. Segles XIII-XIV. La Pau de Castelltix. Sant Pere d'Escorca. Sant Miquel de Campanet*. Opuscle editat pel Consell de Mallorca, 1999.

CASASNOVAS CAMPS, M. À. *Història de les Illes Balears*. Palma: Editori-
al Moll, 1998.

SALRACH, J. M. *Història dels Països Catalans 1. Dels orígens a 1714*. Barcelona: Edhasa, 1982

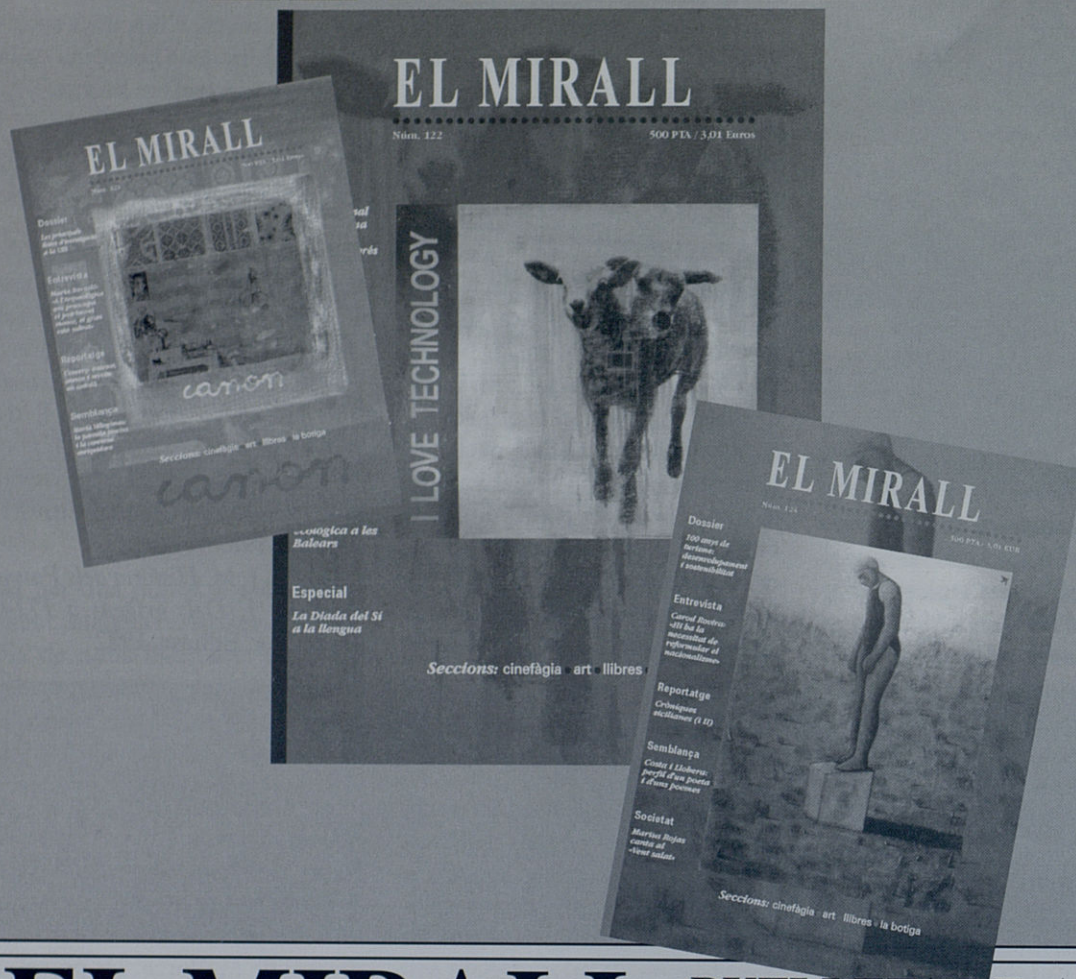
Butlla «Cum a nobis petitur»

«Innocenci bisbe, servent dels servents de Déu. Al venerable germà bisbe de Mallorca, salut i benedicció apostòlica. Atès que se'ns demana una cosa justa i honesta, tant la força de l'equitat com la raó exigeixen que la sol·licitud del nostre càrrec ho dugui a terme. Per això, assentint de bon grat a la teva justa petició, acollim sota la protecció de sant Pere i nostra, l'Església de Mallorca, subjecta immediatament a l'Església romana, amb les seves esglésies, castells, viles, homes, possessions i altres béns, que en present posseeix de dret o que, amb l'ajuda del Senyor, pugui aconseguir en el futur per mitjans justs, i l'emparam amb el patrocini del present document. Hem fet inscriure els noms dels béns actuals, que són aquests: la ciutat de Mallorca, les esglésies de Santa Eulàlia, Santa Creu, Sant Jaume i Sant Miquel amb totes les seves pertinences; els monestirs de Sant Andreu, Sant Antoni i Santa Maria Magdalena amb les capelles que en depenen i totes les seves pertinences; en la diòcesi de Mallorca, les esglésies de Santa Maria de

Marratxí, de Santa Maria del Camí, d'Alaró, de Santa Maria de Rubines i de Sant Pere de Sencelles, amb totes les seves pertinences; les esglésies de Santa Maria d'Inca, de Sant Llorenç de Selva, de Sant Miquel de Campanet, de Pollença, d'Escorca i de Sant Jaume de Guinyent amb totes les seves pertinences; les esglésies de Sant Joan i de Santa Margalida de Muro, de Santa Maria d'Artà, de Santa Maria de Manacor, de Santa Maria i de Sant Joan de Felanitx, amb totes les seves pertinences; les esglésies de Sant Julià de Campos, de Santa Maria i de Sant Pere de Montuiri, de Sant Miquel de Lluçmajor, de Santa Maria de Sineu, de Sant Pere de Petra, de Santa Maria de Bunyola, de Sant Bartomeu de Sóller i de Santa Maria de Valldemossa, amb totes les seves pertinences; les esglésies de Sant Pere d'Esporles, de Santa Maria de Puigpunyent, de Sant Joan de Calvià i de Santa Maria d'Andratx, amb totes les seves pertinences; les cases, les possessions i les rendes que té dins la dita ciutat; les possessions i les rendes que

té en els termes de les viles de Marratxí, de Canarossa, d'Inca, de Muro, de Sineu, de Petra, d'Artà, de Campos i de Montuiri; els molins que posseeix a la ciutat i a la diòcesi de Mallorca; les possessions i les rendes que posseeix en els termes de les viles de Pollença, de Guinyent, de Manacor, de Felanitx, de Puigpunyent, de Calvià i d'Andratx; les possessions i les rendes que té en el terme de les muntanyes, de les viles de Sóller, d'Esporles, de Canet i de Bunyola i la part que té a la vila d'Inca, i la part que té a la vila de Pollença. Que a ningú absolutament no li sigui lícit infringir aquest document de la protecció nostra o gosi anar-hi en contra temeràriament. Si algú intentava fer-ho, ha de saber que incorrerà en la indignació de Déu omnipotent i dels seus benaventurats apòstols Pere i Pau. Donat a Lió, el dia devuitè abans de les calendes de maig, en l'any quint del nostre pontificat (14 d'abril de 1248.)» (Traducció del llatí al català de Pere Joan Llabrés)

EL MIRALL

EL MIRALL BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./Sra. _____

DNI _____

Adreça _____ Núm. _____ Pis _____

Codi postal _____ Població _____

Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 25 euros de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària/d'estalvi que indic a continuació i a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____

Signatura

Agència/Oficina _____

DC _____ Cte./Lta. núm. _____

Característiques arquitectòniques de les esglésies de la repoblació de Mallorca

MARIA DEL MAR GAITA

Aquests pobladors cristians, procedents principalment de la Catalunya oriental, vingueren atrets pels diversos avantatges fiscals, socials, polítics i espirituals que atorgaven la monarquia, els magnats i la Santa Seu a tothom que s'instal·lava a l'illa acabada de conquerir.

Malgrat les concessions, mitjançant les quals s'intentava afavorir l'afluència de nous colons, imprescindible per assegurar la defensa i l'explotació agrícola i ramadera dels territoris ocupats, la vida quotidiana d'aquests primers repobladors no devia ser gens fàcil. En un temps marcat per la inseguretat i els escassos recursos, la religió constituïa per a ells un suport essencial i un dels símbols que millor els identificava com a poble vencedor davant la comunitat musulmana vençuda. En un principi, sembla que aprofitaren les nombroses mesquites existents, un cop purificades i adaptades, per celebrar-hi la missa i altres ceri-

mònies cristianes, però ben aviat es van veure en la necessitat de bastir esglésies destinades al nou culte. Quins foren aquests primers establiments religiosos, com devia ser el seu aspecte i què se n'ha conservat són algunes de les qüestions que se'ns plantegen.

Per respondre al primer dels interrogants, comptam amb un testimoni d'excepció: una butlla dataada l'any 1248 mitjançant la qual el papa Innocenci IV posava les esglésies i tots els béns de la diòcesi de Mallorca sota la protecció de la Santa Seu. El document, custodiat a l'Arxiu Capitular, inclou un llistat de les parròquies, ciutadanes i foranes, aleshores existents. Més difícil resulta definir quin aspecte tenien les parròquies en temps d'Innocenci IV. De les parròquies de la ciutat de Mallorques esmentades a la butlla, és a dir, Santa Eulàlia, Santa Creu, Sant Jaume i Sant Miquel, allò que podem contemplar avui en dia són edificis gòtics construïts al segle XIV (amb

Com diu Ramon Muntaner a la seva crònica, en els anys immediatament posteriors al 1229, Mallorca fou «poblada tota de catalans, tots d'honrats llocs e de bo».

La Pau de Castellix, Algaida.

La Sang de Muro.

reformes i elements posteriors), excepte en el cas de Sant Miquel, completament reconstruïda al segle XVII. Dels tres hospitals urbans que apareixen al document pontifici -Sant Andreu, Sant Antoni i Santa Maria Magdalena-, res no ens ha arribat. Pel que fa a la part forana, la majoria de les esglésies citades per la butlla són ara temples parroquials gòtics, barrocs o, fins i tot, posteriors, i no conserven cap traça de l'edifici de l'època del repoblament. No obstant això, del llistat de parròquies donat pel papa Innocenci IV en resten unes poques que responen a un model que es fa remuntar als primers temps de la reconquesta cristiana. Concretament, ens referim a Sant Miquel de Campanet, Sant Pere d'Escorca, Sant Pere de Montuiri (l'actual oratori de la Pau de Castellitx, d'Algaida) i possiblement Santa Maria de Bellver, identificada amb la capella de la possessió de Son Vives de Sant Llorenç des Cardassar. Tot i les transformacions que amb el pas del temps han anat desvirtuant les construccions originàries, aquestes esglésies ens ajudaran a apropar-nos a les característiques de l'arquitectura religiosa en el món rural durant l'època dels primers repobladors.

En primer lloc, observam que les quatre esglésies esmentades responen a un model caracteritzat per les dimensions reduïdes i la simplicitat constructiva. En tots els casos es repeteix un mateix esquema constructiu: nau única de planta rectangular, presbiteri pla i coberta constituïda per un embigat

EL MIRALL

amb el suport de

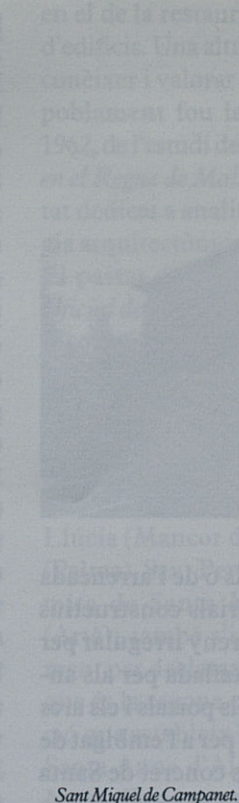
GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Consell de Mallorca

de fusta de doble vessant sostingut per una sèrie d'arcs apuntats anomenats diafragma, ja que es disposen transversalment en la nau.

D'on prové aquest tipus arquitectònic i per quines raons va ser adoptat pels repobladors? Per intentar explicar-ho, hem de partir de les necessitats i les notables dificultats que afrontaven els colons a l'hora de bastir les primeres esglésies rurals. La població forana vivia disseminada, car l'organització en nuclis rurals que coneixem avui en dia no es començarà a desenvolupar fins a l'aplicació de les ordinations promulgades pel rei Jaume II el 1300. Aquesta població, dispersa i encara poc nombrosa, requeria amb urgència un lloc d'acolliment religiós que també actués com a centre de reunió i cohesió de la comunitat. Però els recursos econòmics i tècnics amb què comptaven eren escassos. Per això calia trobar una tipologia constructiva senzilla, econòmica i pràctica. La solució evidentment no la podien cercar en la tradició constructiva aleshores existent a l'illa, d'arrel islàmica, així que hagueren d'importar models coneguts i experimentats al seu lloc d'origen. El sistema que finalment es va aplicar, basat, com ja hem vist, en la planta regular i la coberta constituïda per un embigat de fusta de doble vessant sostingut per arcs diafragma apuntats, té la seva arrel en els esquemes constructius de l'orde del Cister català, que l'havia utilitzat als seus monestirs per a dependències domèstiques, sobretot als dormitoris i refectoris. Tanmateix, no es tracta d'un sistema

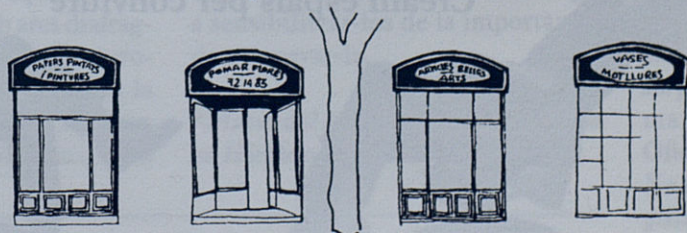
Sant Miquel de Campanet.

inventat pels cistercencs, sinó que constitueix una tècnica tradicional, estesa per tota la Mediterrània occidental, que sembla remuntar-se al model de la basílica hel·lenística. La construcció amb arcs diafragma i embigat de fusta fou també adoptada pels ordes mendicants, de la mà dels quals assolí una extraordinària difusió a la Catalunya del segle XIII, no tan sols en el camp de l'arquitectura religiosa sinó també en el terreny de l'arquitectura de caràcter civil (en són exemples representatius el Tinell del Palau Reial Major de Barcelona o les drassanes d'aquesta mateixa ciutat). El secret del seu èxit eren sobretot la flexibilitat i la

senzillesa, qualitats que permetien cobrir grans espais amb rapidesa i utilitzant pocs recursos i mà d'obra no especialitzada. Aquestes característiques el feren un sistema ideal per als repobladors, tant de Mallorca com d'altres zones conquerides entre els segles XII i XIII, com la Catalunya Nova o el País Valencià. La seva implantació va ser molt gran i es va mantenir viva fins i tot després de la introducció de les voltes ogivals en pedra. Un bon exemple de la pervivència d'aquesta tipologia són les esglésies de Santa Fe, a Palma, o l'oratori de la Sang de Muro, la construcció de les quals es va dur a terme ben avançat el segle XIV.

"Encara queden botigues"

Casa Pomar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES · ARTICLES PER A ARTISTES · VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12 - 07002 - PALMA (MALLORCA)

Santa Anna
d'Alcúdia.

Deixant de banda l'ús de les cobertes de fusta suportades per arcs diafragma, comentarem altres trets que identifiquen les esglésies de la repoblació. Les obertures són escasses i es redueixen al portal d'accés, adovellat i d'arc de mig punt, i a algun finestró, generalment apuntat i esplandit, això és: amb un eixamplament esbiaixat a les rebranques i a la llinda per la part interior per tal d'augmentar l'entrada de claror, ja que les parets són molt gruixudes. Un altre element característic d'aquestes esglésioles és l'espandanya o campanar de paret, la qual gairebé sempre adopta una forma rectangular amb coberta de dos aiguavessos i arc ogival on va suspesa la campana. Tot i que en molts casos ha desaparegut, sembla que també tenien porxo; el conserva encara l'oratori de Castellitx. Finalment, s'ha de destacar la sobrietat de la decoració arquitectònica d'aquests senzills edificis. Els únics detalls ornamentals es redueixen a motius geomètrics, entre els quals destaquen sobretot les anomenades puntes de diamant, tallats en

la pedra dels portals o de l'arrencada dels arcs. Els materials constructius emprats són el pedreny irregular per als murs, la pedra tallada per als angles, les dovelles dels portals i els arcs diafragma i la fusta per a l'embigat de la coberta. En el cas concret de Santa Fe, la documentació ens mostra que aquest ús tant de la pedra com de la fusta va suposar la intervenció simultània en l'obra d'un picapedrer, anomenat Llorenç Santa Creu, i d'un fuster, de nom Pere Johan.

Els béns mobles que en l'actualitat podem trobar a l'interior d'aquestes petites esglésies són molt posteriors a l'època del repoblament. Per conèixer com devien ser les imatges de culte i el mobiliari que les vestiren originàriament, es conserven a Mallorca unes poques peces, datables a final del segle XII i principi del XIII, que es poden relacionar amb el context de les primeres parròquies rurals. Així, Nostra Dona del Cocó de Lloseta (parròquia documentada l'any 1282), Nostra Dona de Sant Salvador d'Artà (procedent de l'església del monestir

premonstratenc de Santa Maria de Bellpuig, fundat el 1240), Nostra Dona de la Cel·la de Pollença (potser la titular de la parròquia de Pollença esmentada a la butlla de 1248) o el Crist del Sant Sepulcre (originàriament, es trobava a l'església de l'orde dels cavallers del Sant Sepulcre, una antiga mesquita reconvertida al culte cristià just després de la conquesta; amb la desaparició d'aquest temple, el sant-crist passà a la seva ubicació actual, la parròquia de Sant Jaume) ens poden donar una idea de com devien ser les imatges venerades als primers centres religiosos establerts a l'illa en els anys immediatament posteriors al 1229: escultures de petites dimensions, i per tant fàcilment transportables, importades des del lloc d'origen dels repobladors i de trets romànics. Pel que fa al mobiliari, cal fer referència a una trona procedent de Sant Jordi del Prat, esglésiola en la línia de les construccions amb arcs diafragma, actualment desapareguda. Aquest púlpit, que es pot veure al Museu Diocesà, data del final del segle XIII i es caracteritza per la combinació de la fusteria d'arrel mudèjar amb motius pictòrics cristians. És possible que la influència mudèjar també fos present en la decoració pictòrica dels embigats de les sostrades de les esglésies de la repoblació, un tipus de treball força freqüent en el segle XIV tant en el camp de les cases particulars més significatives com en els edificis religiosos.

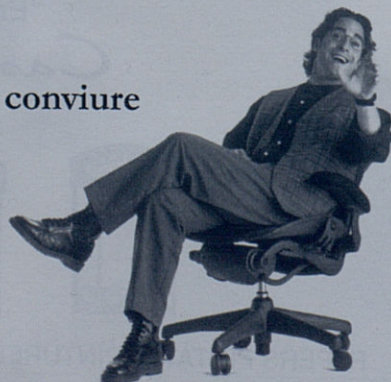
Al llarg del segle XIV, al voltant de les primeres esglésies parroquials es van anar consolidant petits nuclis de població. Els primitius temples esdevingueren insuficients i començaren a ser substituïts per noves construccions, ara ja amb sòlides voltes de pe-

Roldan

C/ Eusebi Estada, 66 - 68
07004 Palma de Mallorca
Tlf. 971 763 666 - Fax 971 763 667
Internet: <http://www.roldan.es>
e-mail: roldanib@roldan.es

Certificat de
Qualitat
ISO 9001:2000 Nº 12.15314

Cream espais per conuiu

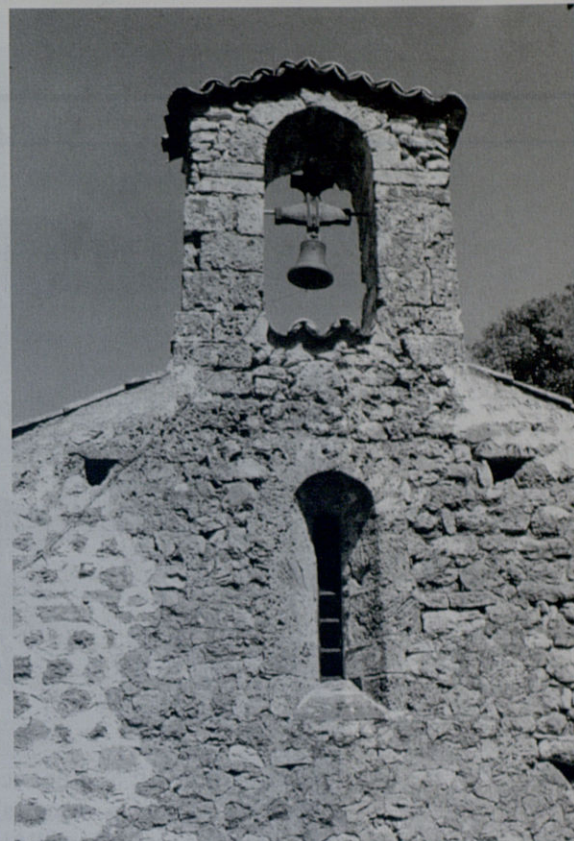

dra. Tanmateix, no totes les parròquies que havia esmentat Innocenci IV prosperaren i, durant el segle XV, algunes quedaren desplaçades respecte dels nuclis de població que s'anaven desenvolupant. Així va succeir, per exemple, amb Sant Pere de Montuïri, Sant Pere d'Escorca o Santa Maria de Bellver, les quals passaren a dependre de les parròquies d'Algaida, Lluç i Manacor respectivament; Sant Miquel de Campanet, després d'un breu període com a sufragània de sa Pobla, recobrà la condició parroquial, però l'any 1425 la va perdre definitivament en favor de la nova església que es construïa a la zona més elevada de Campanet, on s'havia concentrat la població. L'allunyament respecte de les viles, amb la consegüent pèrdua de la categoria parroquial, va conduir aquestes esglésies cap a una evolució distinta a la de la resta de parròquies foranes. Successives reformes, modificacions i adaptacions n'anaren alterant l'aspecte originari, però sempre conservant els trets bàsics de la seva tipologia, així com el caràcter general de senzillesa i d'austeritat. Algunes també passaren per circumstàncies difícils que arribaren a posar-les en perill de desaparèixer. Sant Pere d'Escorca, per exemple, sofrí diverses etapes d'abandonament; així, l'any 1485 un habitant de la zona relatava que «la dita església de mossényer Sant Pere qui abans era cap de la dita parròquia d'Escorca és venguda a total ruïna, que no hi ha sino les parets, que tota s'és esbucada e venguda a terra, ne portes ne res hi ha romàs, que ja no serveix sino a estar-hi bestiar».¹ Sant Miquel de Campanet, per altra banda, l'any 1849 va estar a punt d'ésser esbucada i substituïda per un nou santuari. El segle XX, sobretot la segona meitat, suposarà la consolidació del reconeixement dels valors històrics, culturals i arquitectònics, a part dels religiosos i devocionals, d'aquestes senzilles construccions amb arcs diafragma d'arrel medieval. En aquest procés s'ha de destacar especialment la tasca de l'arquitecte Gabriel Alomar, tant en el camp de la investigació com

en el de la restauració d'aquest tipus d'edificis. Una altra fita important per conèixer i valorar les esglésies del repoblament fou la publicació, l'any 1962, de l'estudi de Marcel Durliat *L'art en el Regne de Mallorca*, amb un apartat dedicat a analitzar aquesta tipologia arquitectònica.

El passat dotze de juliol, el *Butlletí Oficial de les Illes Balears* publicava la incoació dels expedients per atorgar la màxima protecció que preveu la Llei del patrimoni històric, és a dir, la categoria de bé d'interès cultural (BIC), a favor de les esglésies de la Pau de Castelletx (Algaida), Santa Llúcia (Mancor de la Vall), Santa Fe (Palma), Sant Pere (Escorca) i de l'ermita de Santa Maria de Bellpuig (Artà); també s'iniciava el procediment per declarar com a bé catalogat, que és la segona categoria de protecció que estableix la legislació vigent, Santa Anna d'Alcúdia i La Sang de Muro. Es posen així les bases per assegurar la protecció jurídica d'unes esglésies que, tot i les alteracions, constitueixen els testimonis d'una de les primeres tipologies arquitectòniques que van introduir els repobladors després de la conquesta de 1229. Tanmateix, si es vol assegurar l'ús social i cultural d'aquest patrimoni, complementari a l'ús religiós que li és propi, serà imprescindible completar la protecció jurídica amb altres iniciatives que en promoguin la conservació preventiva, la investigació i la difusió. Projectes didàctics, publicacions, senyalitzacions adients, visites comentades... contribuirien a apropar l'interessant llegat de l'arquitectura del repoblament a tots els grups socials, locals i visitants, i, al mateix temps, a sensibilitzar-los de la importància de conservar-la.

***Maria del Mar Gaita és llicenciada en Història**

Sant Pere d'Escorca.

Si voleu saber més sobre les esglésies de la repoblació de Mallorca, podeu consultar la bibliografia emprada per redactar aquest article:

BARRAL I ALTET, X. (dir.) *Art de Catalunya. Ars Cataloniae. Arquitectura religiosa antiga i medieval*. Vol. 4. Barcelona: Edicions L'Isard, 1999, pàg.

S'ha de destacar la sobrietat de la decoració arquitectònica d'aquests senzills edificis

219-221.

DURLIAT, M. *L'art en el Regne de Mallorca*. Palma: Editorial Moll, 1989 (Tolosa, 1962).

LLOMPART, G.; PALOU, J. M. *Commemoració del 750è aniversari de la bul·la del papa Innocenci IV, 1248-1998*. Palma: Consell de Mallorca; Col·legi Oficial d'Arquitectes de Balears, 1999.

XAMENA, P.; RIERA, F. *Història de l'Església a Mallorca*. Palma: Editorial Moll, 1986.

¹ *Ciutat per VALERO MARTÍ, G.* Camins i paisatges. Itineraris culturals per l'illa de Mallorca. Barcelona: Olañeta, 1992, vol. I, pàg. 197, extret de l'obra de Mn. Rafel Juan, Parroquia de San Pedro de Escorca en la Isla de Mallorca (Datos sobre su historia).

Guia de les esglésies

MARIA DEL MAR GAITA

La Pau de Castellitx, Algaida

Com arribar-hi: S'hi pot accedir des d'una desviació situada al quilòmetre 6 de la carretera d'Algaida a Lluçmajor (PM 501).

Dades històriques: Ha estat identificada amb la parròquia de Sant Pere de Montuïri, esmentada a la butlla donada l'any 1248 pel papa Innocenci IV. Al principi del segle XV, va perdre la condició parroquial a favor d'Algaida. Al segle

poligonal, adossat a la façana principal. Des d'aquest primer espai, s'entra a l'oratori pròpiament dit per un portal d'arc de mig punt decorat amb puntes de diamant. La nau de l'església és de planta rectangular i s'hi poden diferenciar diverses parts, corresponents a èpoques constructives distintes. El cor, situat al primer tram, i el presbiteri presenten volta de canó, mentre que la resta de la nau con-

XVII, s'hi va fer una important reforma.

Descripció arquitectònica: L'accés a l'església es fa a través d'un porxo, rectangular i amb coberta de fusta a doble vessant sostinguda per un pilar

serva el tipus de coberta característic de l'arquitectura de la repoblació, això és: embigat de fusta de dos aiguavessos suportat per un arc diafragma que subdivideix l'espai en dos trams.

Béns mobles més destacats: Dues de les peces més importants de Castellitx, el retaule de Sant Pere i Sant Pau i una talla de la Mare de Déu de principi del segle XV, es troben actualment a la parròquia d'Algaida.

Tradicions populars: El dia de la tercera festa de Pasqua tot el poble d'Algaida es trasllada fins a l'oratori per celebrar-hi una diada de pancaritat.

Llegendes: Segons la tradició, Ramon Llull, que tenia terres pels indrets de Randa, hi anava a resar.

Santa Llúcia, Mancor de la Vall

Com arribar-hi: L'oratori de Santa Llúcia està ubicat dalt d'un turó del mateix nom, al nord de la vila de Mancor de la Vall.

Dades històriques: El santuari de Santa Llúcia, documentat des del 1341, és un dels més antics de Mallorca. Fins que no es va construir la capella de Sant Joan Baptista dins el nucli de Mancor a principi del segle XVII, fou el principal lloc de culte dels habitants de Mancor i Biniarroi, a causa de

la llunyania de la parròquia de Selva. A final del XIX s'hi feren importants reformes que n'alteraren profundament l'aspecte originari. Des de 1973 és regentada per religioses dels Sagrats Cors.

Descripció arquitectònica: La façana principal, de gran senzillesa, presenta un portal d'accés d'arc rodó i una rosassa al capdamunt. És de planta rectangular dividida en tres trams per dos arcs diafragma apuntats que neixen directa-

ment del terra i sostenen un embigat de fusta a doble vessant.

Béns mobles més destacats: La imatge de la titular, santa Llúcia, realitzada en marbre blanc i que, segons la tradició, fou trobada en una cova propera al santuari el 1233.

Tradicions populars: El dimarts de Pasqua s'hi celebra el tradicional pancaritat.

A black and white photograph showing a large, dark, abstract sculpture in the foreground, possibly by Henry Moore. The sculpture is a reclining, organic form. In the background, there is a large, multi-story stone building with arched windows, partially obscured by dense foliage and trees. The scene is outdoors, with a path or clearing in front of the building.

Descripció arquitectònica: Un portal d'arc de mig punt situat en un lateral dóna accés a l'oratori. La seva planta és rectangular i apareix dividida en dos trams per un arc diafragma apuntat que arranca

del sòl, el qual sosté una coberta de fusta de dos aiguavessos. El presbiteri no constitueix un espai diferenciats sinó que s'integra en el segon trast de la nau, elevat sobre dues grades. Finalment, cal esmentar les dues finestres amb esplandit, situades a la capçalera i al peu de la nau, i l'espadanya que corona la teulada.

Béns mobles més destacats: La talla de fusta policromada del titular i la llàntia antiga penjada a l'arc diafragma.

A black and white photograph of a stone bell tower. The tower is constructed from large, rough-hewn stone blocks. It has a simple gabled roof. Inside the tower, a single bell is visible, hanging from a wooden frame. The background is a clear, light-colored sky.

Dades històriques:
Construïda en la segona meitat del segle XIII pel mestre d'obres Diego Espanyol, aquesta esglesieta donà acolliment religiós al nucli de població d'Alcúdia fins que es bastí la parroquial de Sant Jaume. Al segle XVII, serví qualque vegada de llazeret i d'hospital. Una reforma de principi del segle XX n'alterà profundament la fisonomia, ja que entre d'altres modificacions es va destruir el porxo.

Descripció arquitectònica: En l'actualitat, la façana principal de l'oratori alcludienc presenta un portal d'accés centrat, d'arc de mig punt adovellat, sobre el qual es situa una imatge gòtica de la Mare de Déu de la Bonanova; corona el conjunt una espadanya de definició ogival. És de planta rectangular, la qual apareix dividida en quatre trams per tres arcs diafragma que arranquen del terra i sostenen la sostrada de fusta a doble vessant. L'absis, semblant a un nínxol, presenta coberta de volta de canó.

Béns mobles més destacats: Al mateix oratori cal fer esment d'una pica d'aigua beneïda que s'atribueix a Pere Morey. Per altra banda, al Museu Parroquial es conserva un retaule gòtic procedent de Santa Anna, dedicat a la Mare de Déu, sant Sebastià i sant Bernardí, sembla que fou pintat per Rafel Mòger el tercer quart del segle XV.

Sant Miquel de Campanet

Com arribar-hi: S'hi pot accedir des d'una desviació situada al quilòmetre 39 de la carretera Inca-Alcúdia (C 713).

Dades històriques: És una de les parròquies mencionades a la butlla de 1248 del papa Innocenci IV. L'any 1315 va perdre la condició parroquial i va passar a dependre de Sant Antoni d'Huialfàs (sa Pobla). El 1368 va tornar a ser la parròquia de Campanet fins que el 1425 fou reemplaçada en aquesta funció per la nova església construïda al nucli de la vila. El 1849 va estar a punt d'ésser esbucada i substituïda per un nou santuari, però es va salvar i anys després, el 1978, se'n va reconèixer el valor amb la declaració com a monument

historicoartístic.

Descripció arquitectònica:

La façana principal presenta un portal d'arc rodó fet amb dovelles de marès i protegit per una porxada de bigues

de fusta i teules. Els elements més destacables de l'exterior són les teules pintades presents a la cornisa, així com les dues espadanyes, una de petites dimensions, més primitiva, i una altra de configurada per un gran cos de pedra viva, probablement incorporada al segle XV. Pel que fa a l'interior, ens trobam amb una nau única dividida en tres trams per dos arcs diafragma que sostenen la coberta de fusta de doble vessant.

Béns mobles més destacats:

Cal esmentar el retaule de Sant Miquel, del segle XVII, i el del Roser, del segle XVI, així com la imatge del Sant Crist, molt venerada pels campaneters.

Tradicions populars:

El vespre del Dilluns de Pasqua l'oratori acull la Festa del Pi, en la qual es talla un arbre perquè l'endemà els quintos del poble provin de pujar-hi. El Dimarts de Pasqua, a més de la prova de pujar a l'arbre, se celebra una processó en la qual el Sant Crist és portat des de l'església parroquial fins a Sant Miquel.

Llegendes: De les nombroses històries relacionades amb sant Miquel, en volem destacar dues. La primera és la que conta que un grup de poblers intentaren endur-se'n el Sant Crist que presideix l'oratori però que miraculosament quedaren retinguts al pont Petit i hagueren de retornar la imatge al seu lloc. La segona llegenda té lloc a l'antic cementiri de la vila, situat davant l'església, on es troba enterrada Isabel Pons Bennàssar, que va morir tràgicament als vint-i-un anys. Es diu que el seu promès, Maties, portava tot sovint roses vermelles a la tomba de la seva estimada. Misteriosament, aquest costum es manté i cada vigília del dia de difunts una rosa vermella apareix sobre la tomba d'Isabel.

Notes extretes de DURLIAT, M.: *L'art en el Regne de Mallorca*, Palma, Editorial Moll, 1989 (Tolosa, 1962); XAMENA, P.; RIERA, F.: *Història de l'Església a Mallorca*, Palma, Editorial Moll, 1986, així com dels

exemplars corresponents als municipis esmentats de la col·lecció de guies dels pobles de Mallorca, editada per Hora Nova S.A. i publicada entre el 1999 i el 2003.

SOLICITAU INFORMACIÓ:

C/ Oms, 50 Palma - 971 723842
ventas@viajesmartel.com
 C/ Carlos III, 22 Eivissa - 971 312472
booking.ibz@viajesmartel.com
 C/ Mª Luisa Serra, 30 Maó - 971 367013
martelme@viajesmartel.com

TENERIFE vol directe des de Palma, dilluns 421,00 Euros

LLARGA DISTÀNCIA

BANGKOK / BALI	des de Barcelona 7 nits	1.219,00 Euros
BANGKOK / BALI / TRIANGLE DE L'OR		1.542,00 Euros
BANGKOK / CIRCUIT TAILANDIA / BALI		1.578,00 Euros
CIRCUIT DONES JIRAFÀ / BALI		1.704,00 Euros

Preus segons dates de sortida. No inclou taxes.

CREUERS MEDITERRANI

VAIXELL CAROUSEL	Sortides dissabte	810,00 Euros
VAIXELL SUNBIRD	Mes setembre	840,00 Euros

Oferta limitada. Categoria interior. Inclou taxes portuàries.

Informes i reserves: OMS, 50 B. Box 696 - 07003 Palma (Mallorca)
 Tel. 971 72 38 42 - Fax 971 72 69 42 - <http://www.viajesmartel.com>

La Sang de Muro

1414, el qual manà la construcció de l'oratori amb part dels seus béns. Bastida entre 1414 i 1429 a la part inferior de l'actual plaça Major, es destinà al culte del Sant Crist però també serví com a casa d'al-

moina i com a lloc de reunió del consell de la vila. El 1906 fou traslladada al carrer dels Màrtirs. El 1969, a instàncies de Gabriel Alomar, fou restaurada i ubicada al lloc actual.

Descripció arquitectònica: La façana principal apareix definida per un portal d'arc rodó adovellat, so-

bre el qual se situa un petit relleu que representa un santcríst flanquejat per dos peixos, les armes dels Mollet; una finestra atrompetada i una espadanya, disposades simètricament amb l'eix del portal, completen el conjunt. És una església de nau única, amb un arc diafragma que divideix l'espai en dos trasts i a l'hora suporta la coberta a doble vessant.

Béns mobles més destacats: La imatge gòtica del Sant Crist de la Sang, de gran devoció a Muro, presideix l'oratori.

Tradicions populars: El Dijous Sant la imatge de Sant Crist de la Sang surt en processó pels carrers de la vila.

Com arribar-hi: Aquesta església es troba situada al nucli urbà de Muro, concretament al carrer de González cantonada carrer dels Màrtirs.

Dades històriques: A l'arxiu municipal es conserva el testament de mossèn Jaume Mollet, datat el

Santa Fe, Palma

Com arribar-hi: Està situada al carrer de l'Església de Santa Fe, número 1, al barri de la Calatrava de Palma.

Dades històriques: Aquesta església fou bastida el primer quart del segle XIV per manament del rei Sanç. L'any 1314 el monarca havia requisat tots els béns als jueus de la ciutat; a més, havia ordenat que la sinagoga, la qual ocupava el solar on ara hi ha l'església de Montisyon, fos transformada en un temple cristià dedicat a Santa Fe. L'any següent el rei va decidir retornar els béns a la comunitat jueva a canvi del pagament d'una multa, part de la qual es va destinar a la construcció d'una nova capella de Santa Fe, aquesta vegada

defora del call; és la que ha arribat fins a nosaltres i que no s'ha de confondre amb l'antiga sinagoga. Un llibre de comptes ens permet conèixer el nom dels mestres que en dirigiren l'obra, això és: el picapedrer Llorenç Santa Creu i el fuster Pere Johan. Al segle XVI passà a mans del gremi de blanquers i assaonadors.

Descripció arquitectònica: La façana principal presenta un portal centrat, originàriament d'arc rodó i en l'actualitat allindanat i amb un frontó semicircular en el qual s'inscriu un petit relleu de la Mare de Déu; en l'eix del portal es situen una finestra ogival i l'espadanya. L'interior és de planta rectangular amb quatre trasts definits per tres arcs diafragma. La coberta originària de fusta ha estat substituïda per una volta de canó.

Béns mobles més destacats: El Sant Crist dels Blanquers, imatge del segle XVII.

George o el joc de les ambigüitats

PERE ROSSELLÓ BOYER

Notes literàries

George. El perfum dels cedres (2002), la darrera novel·la de Gabriel Janer Manila, ens arriba amb l'aval del premi Nèstor Luján. Això no obstant, el llibre de Janer Manila no respon pròpiament als trets característics del gènere de la novel·la històrica, la finalitat primordial del qual és la recreació d'uns fets i d'uns personatges reals del passat. Janer, en canvi, ultrapassa aquestes fites i, tot utilitzant la història real com a rerefons, ens basteix una obra que és també una novel·la psicològica, presentada amb un llenguatge poètic, que neix d'un inici completament fantàstic. En

principi, *George* és una biografia de l'escriptora Aurore Lucile Dupin, més coneguda pel pseudònim de George Sand amb què va signar els seus llibres, contada per ella mateixa. L'obra de Janer Manila parteix d'un treball previ de documentació, força aprofundit, però que queda perfectament assimilat en el seu llibre. Sens dubte, l'encert d'usar un narrador en primera persona, de fer que sigui George Sand mateixa qui ens conti la seva vida, permet al nostre escriptor aquesta integració d'unes dades i d'unes fonts que, d'altra manera, haurien pogut resultar carregades. Gabriel Janer, però, encara va més enllà quan presenta el seu relat com si fos una carta amb què Sand, des de la seva tomba del cementiri de Nohant, l'informa de la seva vida, ja que el nostre escriptor necessita conèi-

xer la seva «veritat» existencial perquè, amb motiu del cent cinquantè aniversari del sojorn de Sand i Chopin a Mallorca, ha de pronunciar una conferència a la Societat Arqueològica Lul·liana. Una manera ben original de presentar la tècnica clàssica del «manuscrit trobat». No cal dir que, després d'això, no hi fa res que el text, com a carta, resulti d'una extensió exagerada. Com tampoc no hi fa res que el carter li dugui les lletres al cementiri. L'herència del «realisme màgic», a l'estil de Gabriel García Márquez —un «realisme» que, tanmateix, existeix des dels orígens de la paraula—, és palesa i, tot i que la novel·la se cenyeixi a la trajectòria biogràfica de l'escriptora francesa, reapareix en alguna altra ocasió. És el cas d'un episodi purament imaginari, mig amagat a l'interior de la novel·la: els tres suïcidis successius d'un marquès mallorquí, enamorat de l'escriptora, que apareixen al capítol setè. Al capdavant, aquestes escenes inversemblants estan tan ben integrades en el conjunt de la història que no li lleven la més mínima engruna de realisme ni de versemblança.

Com hem dit, *George* és, part damunt de tot, una novel·la psicològica. Gabriel Janer Manila tria la personalitat de l'autora d'*Un hivern a Mallorca* per presentar-nos una sèrie de conflictes, d'ambigüitats i de contradiccions que el personatge li suggereix. En primer lloc, la rebel·lia davant el món que li ha tocat viure: Sand no es conforma amb uns orígens familiars que li han negat un drets de classe, tanmateix arbitraris i injusts; ni tampoc no s'acomoda a uns moments

històrics que li han condicionar l'existència. En segon lloc, i sobretot, Sand reacciona contra la marginació de la condició femenina en un món dominat pels homes, que impedeix a la dona l'expressió de la seva autèntica personalitat. Paradoxalment, la seva reacció consisteix a ocultar la feminitat per tal de subratllar-la. D'aquí neix el tema central de la novel·la, expressat en el nom masculí que li dona títol: l'ambigüitat sexual d'una dona que ha de transvestir-se d'home que poder expressar precisament la seva feminitat. Perquè la construcció de George per part d'Aurore és, al capdavant, la d'una màscara que li permet expressar la seva veu i ésser davant els altres ella mateixa: «No podien –ens diu la narradora protagonista– entendre fins a quin punt havia hagut de construir aquell home, passa a passa, només per poder sentir la veu d'Aurore, la de totes les dones. La veu d'aquelles dones que, lluny que les mirin, volen que les escoltin» (p. 113). I són els mots del gran predecessor de la novel·la psicològica moderna, Gustave Flaubert, els que, encara que la narradora ens digui que té la impressió que són mentida, ens revelen aquesta paradoxa: «L'han de conèixer com jo l'he coneguda per saber tot el que hi ha de femení en aquest gran home» (p. 155).

Igualment, la novel·la presenta la lluita d'una individualitat contra una societat que no l'entén i que vol negar-la. L'aparença d'una dona –que, pels diversos amants

que ha tengut, adquireix fama de dissoluta– no concorda amb la realitat d'un ésser que ha viscut uns amors convulsos i dissortats, però que sempre s'ha mogut impulsada pels sentiments més nobles, com la generositat, l'instint maternal i la protecció dels febles. Tot i ésser considerada immoral per la gent del seu temps, George Sand és la veu que, amb els seus llibres, denuncia els prejudicis i les injustícies i que s'alça contra la hipocresia de la seva societat. D'aquesta manera esdevé una avançada, que provoca l'admiració del jove Karl Marx i precedeix tota una època de reivindicacions socials: «Com és de cert que l'explotació dels jornalers, la misèria, la intransigència religiosa i la beateria puta destrueixen el que hi ha de més noble i més just al cor dels homes.» (p. 175-176). George és, al capdavant, el símbol dels grans ideals de tot el seu segle.

Ara bé, en el més pregon de l'exploració del món interior de George hi ha una indagació entorn de la naturalesa humana. George Sand –i Gabriel Janer Manila– volen arribar al fons de l'ànima humana, volen descobrir-ne l'autèntica veritat. El punt de partida és l'ideal del bon salvatge de Rousseau: l'home bo per naturalesa, que és corromput per la societat. La narradora pensa que «l'ànima humana és ben semblant a la lira», en les cordes de la qual «espera adormida una capacitat inèdita», «una energia desconeguda», que pot «expressar amb plenitud l'amor a la terra, la grandesa

de l'ésser humà, i els patiments dels quals els homes en són responsables» (p. 129). Ara bé, l'arribada a Mallorca amb Frédéric Chopin suposarà l'ensorrament d'aquesta concepció idealista de l'ésser humà: «Allà –ens diu la narradora-protagonista– se'm trabucaren alguns principis que havia tingut per inamovibles: pensava trobar-hi el bon salvatge i hi vaig descobrir una pesta de gent mesquina, envejosa i cruel» (p. 130). Tot i això, l'episodi del sojorn a Mallorca serà d'una importància crucial en l'evolució psicològica de la protagonista, ja que hi aprèn que «els instants de felicitat són breus, i que cal apreciar-ne la intensitat», i que «només a vegades, la vida pot ser momentàniament bella» (p. 130). El fracàs d'Aurore Dupin amb Chopin –i, també, amb Solange, la seva filla– la conduirà cap a aquell estadi en què, de la bellesa perduda, només en resta el record.

George, més enllà del que conté de recreació històrica d'uns éssers reals (George Sand, Frédéric Chopin, Napoleó, De Vigny, Karl Marx, etc.) que defineixen tota una època i ens avancen el que serà el nostre món, és una profunda investigació de la veritat eterna de l'ésser humà. Gabriel Janer Manila, com ja ens té acostumat amb les seves novel·les, ens presenta una història amurada de la bellesa d'un llenguatge essencialment líric, amb el qual aconsegueix fer-nos sentir els més pregonos misteris de la nostra ànima.

Des de 1976

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

T'equipam per a l'aventura

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21 (pati interior)

Palma

Tel. 971 71 67 31

Fax 971 71 85 97

refugi@detallsport.es

Notes literàries

De Brasil amb «emoção»

ANNA ALGUERSIARI CARISCOL

Reportatge

*Alta Olinda, a prop
del centre de la ciutat.*

Quatre setmanes de pràctiques hospitalàries com a estudiant de Medicina varen suposar l'excusa perfecta per conèixer la regió del nord-est del Brasil. Acol·lits per famílies d'estudiants brasilers, vàrem passar més d'un mes combinant l'experiència de treballar a l'hospital públic més important i potser també més col·lapsat de la ciutat de Recife, capital de l'estat de Pernambuco, amb el descobriment de les costes tropicals brasileres.

L'Hospital do Restauração va fer que la primera setmana a Recife resultés bastant dura. Ser el centre de les mirades dels malalts en una sala d'urgències plena de gom a gom, amb tot de pacients amuntegats als passadissos, pel simple fet de portar bata blanca i un estetoscopi penjant del coll ens va servir per adonar-nos de cop de les profundes mancances sanitàries del país. Aquest és no-

més un més dels grans contrastos del Brasil: tot just a l'altra banda del carrer, un imponent i luxós edifici, l'Hospital Santa Lucia, s'encarregava de recordar-nos cada dia com n'és, d'inaccessible, la medicina privada per a la majoria dels ciutadans. Les immenses desigualtats socials que converteixen el Brasil en un país sense classe mitjana es tradueixen en una inseguretat ciutadana que sembla obsessionar a tothom. La calidesa i la simpatia de metges i residents i fins i tot dels malalts mateixos, així com la de tots els de Pernambuco, varen esmorteir el xoc d'entrada a l'hospital.

La pluja que va acompanyar els primers dies, tot i l'agradable temperatura càlida característica del clima, va contribuir una mica al pessimisme del començament. Potser gaudirem tant del primer cap de setmana a Porto de

Galinhas, un poble de platja una hora al sud de Recife, perquè va coincidir amb els primers dies assolellats. Acostumats a la ciutat, fascina el paisatge de camí cap allà. Els prats en terreny del tot pla intercalats per grans camps de cultiu de canya de sucre i poblets de carretera es varen anar transformant en frondosos boscos de palmeres a mesura que ens apropàvem a la mar.

Tot i el seu potencial, el turisme a les costes del nord-est del Brasil és una activitat relativament incipient que es concentra en punts costaners concrets com Porto de Galinhas, que és coneguda per les piscines naturals que es formen al llarg del seu litoral amb les pujades i davallades de la marea. El poblet pescador que era fa una vintena d'anys ha donat pas a apartaments, *pousadas*,

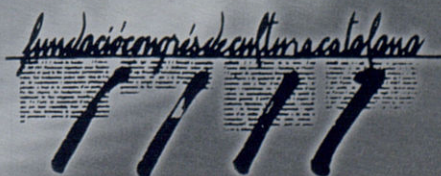
i algunes hamaques a la platja. Amb tot, l'entorn queda bastant preservat i encara s'hi pot prendre el sol envoltat de palmertes. És el lloc ideal per relaxar-se envoltat de comoditats. I és que constantment van desfilant negrets que ofereixen alguna cosa de menjar o de beure: suc natural de fruites tropicals, aigua de coco, castanyes de *cashew*, formatge a la brasa (molt típic de la

EL MIRALL

amb el suport de

**Generalitat
de Catalunya**

Litoral entre Pipa i Natal.

regió); fins i tot venen marisc i peix fresc que et fregeixen a l'instant a l'arena mateixa. Tot plegat, és clar, a preus insultantment baixos per a qualsevol europeu. Però potser el més impressionant

és endinsar-se entre les roques que formen les piscines. La sensació de veure peixets de coloraines que se t'acosten curiosos, estranyes classes d'estrelles de mar i algues també de colors llampants que pinten el fons

deixa en no res qualsevol documental del *National Geographic* per impressionant que sigui a la pantalla de la televisió. Malauradament, no es pot bussejar tant com es voldria perquè a l'hivern tropical les pluges

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

LLIBRES DE TEXT

DISCOS I CASSSETTES

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Pianos Can Garcias

Des de 1.951

Pere Josep Garcias
Pianer

Reparació, Restauració i Afinació

Venda i Lloguer Opció-Compra

Assesoraments - Transports

Joan Maura, Bisbe, 10
07005 · Palma de Mallorca
Tel./Fax: 971 462 016 · Mòvil: 607 891 930
www.lasguias.com/pianosgarcias

enterboleixen les aigües i fan que la visibilitat sigui pràcticament nul·la. El recentment rehabilitat barri antic de Recife (Recife Antigo), situat a la vora de la desembocadura del riu que travessa la ciutat, conserva alguns carrers de casetes colonials. De dia té un cert encant, però és especialment viu de nit, quan els carrers s'omplen de gent que passeja i va als diferents locals i bars de la zona.

L'Antigo Recife és com una miniatura del que es troba a Olinda, declarada fa anys patrimoni cultural i històric de la humanitat, on les rengleretes de façanes de colors vius travessen bona part de l'Alta Olinda, que és la zona no costanera de la ciutat. Quan s'explica que s'ha visitat Olinda, la gent de Recife sempre pregunta «ah, Olinda! De dia o de noite?». No s'entén el que volen dir fins que un vespre s'hi va a sopar. L'enllumenat dels carrerons ressalta l'empedrat de còdols i canvia del tot les tonalitats de les casetes i les esglésies. Sembla que passem per una altra ciutat. Els diumenges, a més, s'organitza un mercat d'artesanat al centre i la ciutat s'omple de gent que compra i s'atura a veure les improvisades actuacions de *capoeira*, que és una barreja de dansa i art marcial importada pels primers esclaus africans que desembarcaren al nord-est. A la Baja Olinda, plena de bars a peu de platja, és típic anar-hi a menjar cranc i a prendre *caipirinha* als vespres.

Veient com estan quedant les costes mallorquines, un no es podia imaginar mai que al món hi quedessin paratges tan verges arran de mar com els descoberts el cap de setmana següent a Tamandaré, també al sud de Recife. Els nostres amics brasilers, que coneixien la zona pam a pam, ens varen guiar per terra i per mar fins als indrets més privilegiats, quasi mai a l'abast dels turistes que viatgen pel seu compte. I és que el millor del viatge no va ser només poder gaudir d'increïbles platges tropicals per a nosaltres sols, sinó que va ser el fet d'arribar-hi i conèixer-ne l'entorn

Porto de Galinhas.

Relojería Española S.L.
Fundada en 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA

LONGINES
SWISS WATCHES

TISSOT
Swiss Quality Time

RADO
Switzerland

OFFICIAL COSMONAUTS CHRONOGRAPH
FORTIS
SWISS WATCHES

SWISS ARMY

EMPORIO ARMANI

HAMILTON
AMERICAN • SINCE 1892

Plaça de Cort, 14
Tel. 971 721 563 • 971 724 344
Fax 971 714 369

a través de la gent del país que t'acull a casa seva. Les sensacions de veure que les teves són les primeres petjades a l'arena i de tombar-te a prendre el sol només acompanyada pel soroll de les onades eren tan aclaparadores que, en no

ne fins que no vàrem aconseguir l'aprovació dels nostres amics. I és clar, al final, les *caipirinhas* amantades amb bona música *nordestinya*, el *Forró*, i el caràcter dels brasilers varen fer que les nits a Tamandaré acabessin essent més animades del

que havíem imaginat al principi.

Quasi tan difícil com fer *caipirinhas* va ser aprendre els

Quasi tan difícil com fer *caipirinhas* és aprendre els noms de les fruites tropicals

estar acostumada a tanta calma i quietud, costava mantenir els ulls aclucats molta estona. Comparar-ho amb els catàlegs de les agències de viatges, amb alguns dels fotogrames de *La llacuna blava* o fins i tot amb el paradís és molt fàcil i tòpic, però és l'únic que un pot fer mentre en gaudeix.

Al nord-est cada dia es fa fosc a les cinc i mitja de la tarda. Per això, als vespres, entre xerrada i xerrada davant de la mar a la caseta on dormíem, vàrem tenir temps per aprendre a preparar *caipirinha* a l'estil de Pernambuco. Sembla simple, però fer una *caipirinha* és tota una cerimònia que crec que els bars del passeig Marítim de Palma sovint desconeixen: la manera de pelar i trossejar les llimones és importantíssima, però barrejar-ho com cal amb la quantitat adequada de *cachaça* (aiguardent), gel i sucre de canya per saber trobar-li el puntet adequat és gairebé un art. Com que, ja se sap, la pràctica fa mestres, i no podíem desapropiar les lliçons d'uns instructors tan experimentats en el tema, no vàrem parar de fer-

noms i distingir els sabors de totes les fruites tropicals: *mangaba*, *pitanga*, *cajá*, *cajú*, *goyaba*, *acerola*, *jaca*, *petomba*... Al començament, cada cop que un vol un suc natural o un gelat l'acaba demanant de papaia, pinya o mango per vergonya de mostrar la cara de turista desconcertat en sentir tots aquells noms. Ho va ser fins que una amiga brasilera ens portà al Mercado de São Joaquim, quan visitàvem Salvador de Bahía, en què es poden veure i provar de paradeta en paradeta totes les fruites de temporada. L'ambient d'aquell caòtic mercat, impregnat d'olors i ple de mosques, ens va tenir ben entretinguts tot un matí provant menjar aquí i allà, des preocupats totalment del risc de la diarrea del viatger que predicaven insistentment a la facultat i a les guies de viatge. Però el caliu que un sent passejant de tendeta a tendeta entre les piles de pinyes i bananes, esquivant la gent que mira estranyada el grupet d'occidentals que intenten passar desapercebuts, captiva del tot als més reticents a deixar-se fascinar per un encant impossi-

ble de posar per escrit.

Ens vàrem acomiadar del país amb un viatge amb cotxe vorejant la costa cap al nord fins a arribar a Natal. El més bonic, a més de les platges al voltant de Pipa, que és un poblet turístic a mig camí per passar-hi el dia i dormir per primer cop en una *pousada*, va ser la travessia en cotxe. A diferència de la costa al sud, les *coqueiras* i l'arena blanca de les platges contrastava abruptament amb un paisatge argilós molt més àrid que donà pas a les conegudes platges de dunes, grans com veritables deserts, de Genipabú, a Natal. L'atracció d'aquest lloc era un divertit i emocionant volta amb *buggy* per les dunes. Emocionant perquè el *buggero*, abans d'iniciar el *tour*, demanava «*con emoção o sin emoção?*». Segons la resposta, baixava esbojarradament per les dunes i desnivellava constantment el cotxe fins a arribar als indrets on la vista era més espectacular. A part d'això, Natal, on ja fa anys que el turisme és el motor de la ciutat, va ser una mica decebedora.

Amb tot, haver conegut part d'un país tan ple de contrastos una mica més per dins gràcies a la simpatia i hospitalitat innata dels brasilers és una experiència única. Perquè, per més que algú viatgi, encara que sigui en hotels de cinc estrelles, no crec que pugui viure un lloc tan de prop com havent treballat i viscut amb gent del país. Per això, el gran i inesborrable record de Pernambuco i les ganes que altra gent també ho pugui descobrir, juntament amb la insistència d'un bon amic, han superat la meva vergonya de narradora novella.

erco
leta

Gianni Rodari

Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

erco
leta

Gianni Rodari

Enriqueix la teva nòmina

*Amb actius
que milloren la teva
qualitat de vida*

■ **Avançament i Préstec Nòmina** ■ **Compte Nòmina Viva**, amb crèdit autoritzat ■ **Assegurança col·lectiva** d'accidents gratuïta ■ **Targetes "SA NOSTRA"**, gratuïtes el primer any ■ **Banca Telefònica** FONOSANOSTRA 971 757 242 ■ **Banca Electrònica per internet:** sanostra.net ■
Sorteigs mensuals de **6.000 €** ■ **30 € de regal** en contractar Sanitas Multi o Mundi.

* Consultau les condicions i cobertura de les pòlisses a les oficines de "SA NOSTRA"

AMB EL CONEIXEMENT DE LA CONSELLERIA D'HISENDA I PRESSUPOSTS. GOVERN DE LES ILLES BALEARS. 25/04/03

FONOSANOSTRA 971 757 242 / www.sanostra.es

**"SA
NOS
TRA"**
CAIXA DE BALEARS

Tendències

llibres

RIFI MESQUIDA

Donna Leon: Novel·la negra de la bona

La novel·la negra no dóna una visió realista de la dita «realitat», sinó tot el contrari: mostra els trucatges, les mentides, els maquillatges i els miratges que la formen i que n'amaguen la vertadera natura. Una bona novel·la negra ens crea una tensió, una inestabilitat, una enrampada profunda que canvia la nostra relació amb el Món. Les novel·les negres que m'han frapat m'han creat un malestar que dura, m'han desencadenat una teringa d'interrogants, m'han modificat la percepció de moltes de coses, m'han fet desplaçar el punt de vista, m'han fet moure i remoure, i aquest canvi de perspectiva (tot es juga en la perspectiva) toca la nostra consciència, el nostre món sensible. La novel·la negra és una bona deixondidora de la sensibilitat. I això també vol dir que aquestes novel·les, considerades pels lectors finolis i cursis, i per certs professors de literatura, com a subproductes, poden ser trencadores de les fossilitzades rutines de la percepció. Són ficcions que esdevenen eines que ens produeixen experiències mentals d'alta tensió que esfondren moltes de certes, fan pols els llocs comuns, obren mirades noves sobre el món vell. Hi ha una explosió de la vida, dels somnis, del sexe, de la mort, del poder, del crim, del caos, de la droga, de la cor-

rupció i del coratge, breu dels humans vius i batejats en un escenari ple de confusions, mentides i enigmes que cal desentranyar a la recerca de petites veritats. La novel·la policíaca esdevé una recerca apassionada de minses veritats possibles en un món on regne la doble moral, el cinisme i totes les misèries de la mentides. També la novel·la negra ens recorda que el crim és una de les bases i de les eines de funcionament de les nostres civilitzades societats actuals. Molts d'autors ens mostren que aquest crim és el ciment primitiu que unifica aquestes societats humanes i això pot il·luminar aquesta època amb terrorismes de tota casta, tecnologies de la destrucció a voler, guerra a dues passes, manipulacions mediàtiques, genètiques i d'altres: uns bons microscopis electrònics de la realitat! Bé, us recoman aquesta novel·la: *Vestit per morir* (Edicions 62 en català i Seix-Barral en castellà) de la nord-americana que viu a Venècia Donna Leon. El títol, amb el seu doble sentit, ja m'entusiasma. I des de la primera plana trobam aquest estil falsament lineal on tots els elements de la tragèdia són presentats amb petites dosis discretes que retraten l'escenari, els personatges, el començament d'una indagació apassionat. L'escenari és esbiaixat respecte de Venècia perquè el fet que desencadena l'enquesta policíaca passa a Marghera, els terrenys pantanosos a l'altre costat de la llacuna, a prop de Mestre. I per què ho ha d'investigar la Questura de Venècia si això és de Mestre? Perquè els tres comissaris de Mestre no poden: dos són de vacances i l'altre és una dona que agafa la baixa de maternitat. I aquí apareix la figura entranyable de Guido Brunetti. Brunetti, que està a punt de sortir de vacances d'estiu amb la seva dona Paola i els seus dos fills Chiara i Raffaella, ho deixa tot i es posa a la recerca. Les tres-centes pàgines de la indagació són una festa i em vaig passar un hora-baixa i un vespre en què no em vaig aturar de llegir. Surten malparats els falsos, els dolents, els eurers, els malanats i, al final, amb moltes de dures seqüeles i amb grans dificultats s'arriba a treure l'entrellat. Deliciosa i gelada meteorologia en aquests temps tòrrids.

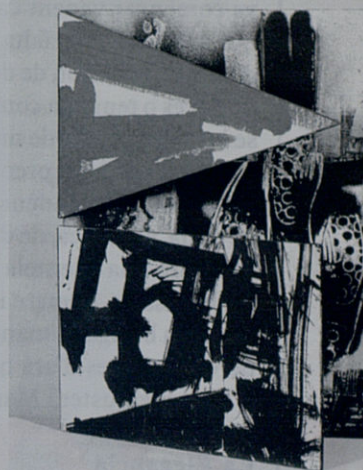

Un Pessoa traduït per tres savis mallorquins

No cal que us publiciti la figura imensa de Fernando Pessoa. Ara podreu llegir aquesta novel·la íntima, aquest dietari secret, aquest exercici de desaparició (recordeu el magnífic llibre de l'amic Sebastià Perelló?) que té com a fulgorant etiqueta *Llibre del desassossec* (les esses em fan fer esses!) en unes traduccions de gran luxe fetes per amics tan sensibles a la llengua com els poetes. En castellà l'ha traduït el savi portuguesòfil Perfecto Cuadrado i en català, dos poetes, Gabriel Sampol i Nicolau Dols. Jaume Vallcorba, el fundador de Quaderns Crema, n'és l'editor. No us diré mentides si us cont que m'he rabejat, he nedat en les aigües del llibre, les aigües verbals d'aquest home trist que nomia Bernardo Soares —un heterònim de Pessoa que començà a escriure el 1914 i ho va fer fins al 1935—, i he passat un guster ple de calfreds i in-

quietuds, de tendreses. Us puc assegurar pels nombrosos tasts que n'he fet —és un llibre per llegir a mossegadetes, assaborint les frases i els pensaments— que podeu comprar les dues edicions perquè tindreu una aventura tant en català com en castellà. Pessoa no va veure aquest llibre publicat, la qual cosa converteix aquesta obra pòstuma en un dels millors retrats de l'autor que s'amagava rere la subtileza i polifonia dels mots i que a través de les humils paraules i en petits fragments ens conta la seva vida oximorònica en què els lírics capaltards de Lisboa i les passejades carnals vora el riu Tejo, els minúsculs plers i les fondes desgràcies, la transparència de les ampolles de vi en la soledat d'una bodega i el soroll de fons de les masses populars són fites d'una vida impossible. Escapau-vos de l'estrèpit frívol d'aquest temps incom-

portable i connecteu-vos amb el desassossec pessoà i veureu com se us obren portes i finestres a la vida, a la vertadera vida.

Fonolleras: Contes per gaudir

Una meravella de meravelles és el llibre *Llargua vista* (Editorial Empúries) de l'amic i gran narrador gironí Josep Maria Fonolleras, que recull en 334 planes tota la seva narrativa des de 1982 fins al 2002. Record que quan vaig llegir el seu primer llibre de contes, *El rei del Mambo*, descobria que allà darrere començava la carrera d'un escriptor de bon de veres. Després aparegué *Botxenski i companyia*, que em demostrà que no m'havia equivocat. Fonolleras bastia un món propi tot ple de personatges quotidians que t'emocionaven i et commocionaven, t'estrenyien el cor i et feien riure, et commovien. I això

tan difícil ell ho feia amb un estil planer, amb molts de diàlegs pastats d'una exacta versemblança, amb unes històries en què tot passa com si no passés res. I com a lector quedés penjat, bocabadat, fascinat, seduït. Aquell *Botxenski* i el llibre posterior *Avaria* són els dos primers que apareixen. emperò després n'hi ha quatre més —*La faç del paradís*, *Digressions*, *Novelles de Butxaca* i *Quadern de cus*— que es trobaven dispersos en diaris, revistes, catàlegs, etc. amb alguns inèdits. Una edició per fruir d'un narrador que t'estameneja, t'inquieta, et toca, et fa esbutzar de rialles i no et deixa mai fred.

Ses Puelles
Estudi
de
Perruqueria

Carrer de la Riera, núm. 3, 1r - 07003 - Palma - Tel. 971 71 80 37

- Plànols Topogràfics
- Medicions
- Replanteigs
- Fotografies Aèries
- Verticals
- Panoràmiques
- Publicitat Aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes Agrícoles
- Estudis Mediambient

Plaça Rosselló, 4A, 3r - Tel. 971 72 33 56 Fax 971 71 89 01
www.estop.org E-mail: estop@estop.org

La Elegancia, tres generacions dedicades al calçat

Primer els padrins i després els pares de l'actual propietari de La Elegancia, Enrique Fuster Portas, foren els fundadors i continuadors, respectivament, de la sabateria més selecta de Palma cap a l'any 1935. En aquells temps, les famílies més adinerades de Ciutat es compraven les sabates de vestir en aquesta botiga.

Maria Bibiloni, esposa del propietari, conta com el negoci va començar venent calçat d'home, dona i infants, encara que més tard, i per falta d'espai, es va especialitzar en sabates d'home i, sobretot, de dona. «Quan alguna dona havia d'anar de noces o tenia un compromís social venia aquí a comprar-se les sabates més de moda», diu Maria Bibiloni.

«Sempre ens hem preocupat d'anar a fires i estar al corrent de les darreres tendències. Ara som especialistes en sabates de dona, còmodes, de doble ample i de qualitat. A més, també tenim una clientela generacional: per la botiga han passat la besàvia, la mare i ara la filla.»

Aquesta botiga es mantindrà oberta encara molt de temps, perquè a hores d'ara qui du el negoci ja és el fill i la nora d'Enrique Fuster i Maria Bibiloni.

La Elegancia
Carrer del Sindicat, 23 · 07002 Palma
Tel. 971 716 767

La Catalana, fundada l'any 1922 per un català

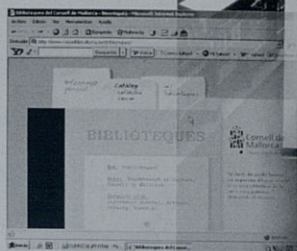
Els orígens de La Catalana se situen l'any 1922, quan la botiga era propietat d'un català, de qui es desconeix el nom. Posteriorment, va passar a mans de José Cánovas i Lorenzo Sastre Valent. Finalment, part del negoci fou heretat per la dona de Mateo Juliá, l'actual propietari, que va comprar l'altra part del negoci.

Inicialment, La Catalana es dedicava a vendre roba de confecció, calcetins, corbates, peces interiors de senyora, roba per a matalassos, etcètera. També tenia un apartat de sastreria. Durant els anys 70, el negoci va canviar d'orientació: es va llevar la sastreria i començà en la confecció de cortines,

«Vàrem ser uns dels pioners en la confecció de cortines. Cap a l'any 1975, la gent va començar a comprar-se pisos, a moblar-los i a adquirir cortines fetes a mida, i nosaltres vàrem ser uns dels primers negocis que oferien aquest servei. No obstant això, la competència va augmentar a poc a poc i el 1980 vàrem decidir redefinir el negoci», explica Mateo Juliá.

Actualment, La Catalana, a més de roba per la confecció, ofereix material per a la llar: tovalloles, llençols, cobertes de llit, fundes nòrdiques. I ara, el negoci és tan pròsper que, amb un altre nom comercial, Sabanitas, també està present al centre comercial Al Campo i a Caprabo.

La Catalana
Carrer del Sindicat, 42 · 07002 Palma
Tel. 971 714 318
www.comunin.com/lacatalana

1928/2003

feim 75 anys

“La biblioteca pública és una força viva al servei de l’ensenyament, la cultura i la informació, una eina indispensable per al foment de la pau i la comprensió entre les persones i entre les nacions”

Manifest de la UNESCO sobre la Biblioteca Pública. 1972

On i quan ens podeu trobar?

Som a les dependències del Departament de Cultura del Consell de Mallorca, a la planta baixa de l’edifici de la Misericòrdia (Via de Roma, 1, 07012 Palma)

Horari

De dilluns a divendres
de 9.00 a 13.45 h i de 16.30 a 20.00 h
(períodes d’estiu, setmana posterior de Pasqua i Nadal obert només els matins)

“Si tens una biblioteca amb jardí, ho tens tot”

Ciceró

Consell de
Mallorca

Departament de Cultura

Biblioteca de Cultura Artesana

la Misericòrdia
Centre Cultural

Tel. 971 716 612 o 971 229 094 / Fax 971 717 066

A/e: bca@conselldemallorca.net / Web: www.conselldemallorca.net/biblioteques/bcart.htm

ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BALEARS CIUTAT DE PALMA

FUNDACIÓ PÚBLICA
DE LES BALEARS PER A LA MÚSICA

ABONAMENTS I VENDA D'ENTRADES

TEMPORADA 2003 | 2004

Edmon Colomer, director titular

Antics abonats: Informació i reserves a l'Auditori de Palma fins el 6 de setembre de 10 a 14 h, gaudint d'un 25% de descompte sobre el preu de taquilla.
Nous abonats: Informació i reserves a l'Auditori de Palma del 8 al 17 de setembre, de 10 a 14 h, gaudint d'un 25% de descompte sobre el preu de taquilla.
Abonament a la carta: Selecció d'un mínim de 6 concert a escollir, gaudint un 15% de descompte sobre el preu de taquilla. Informació i Reserves a l'Auditori de Palma del 22 al 27 de setembre, de 10 a 14 h.
Venda d'entrades: A partir del 29 de setembre a les taquilles de l'Auditori de Palma.
Preus de les entrades: Platea 24 €. Amfiteatre 16,5 €. Carnet jove: 5 €.
Tots els concerts seran en **dijous** a les **21 hores** a l'**Auditori**.
Per a més informació: www.sinfonica-de-balears.com o també en el telèfon de la Fundació: 971 28 75 65

concert 1

2 d'octubre de 2003

Edmon Colomer, *director*
Eulàlia Salbanyà, *mezzo*
Gabriel Estarellas, *guitarra*

FALLA | Suite Homenajes
BUENDIA | Concierto del Buen Amor
per a guitarra i orquestra
FALLA | El sombrero de tres picos

concert 2

6 de novembre de 2003

Edmon Colomer, *director*
David Abramovitz, *piano*

SCHUMANN | Hermann und Dorothea
Obertura
GUINJOAN | Concert per a piano
i orquestra
BEETHOVEN | Simfonia núm. 3

concert 3

13 de novembre de 2003

Matthias Aeschbacher, *director*
Elisabeth Romero, *viola*

ARTIGUES | La remor de les fulles
(estrena)
WALTON | Concert per a viola
i orquestra
TXAIKOVSKI | Simfonia núm. 6 "Patètica"

concert 4

20 de novembre de 2003

Lawrence Foster, *director*
David Lefèvre, *violí*

XOSTAKOVITX | Concert per a violí
i orquestra
BRAHMS | Simfonia núm. 4

concert 5

20 de desembre de 2003 (Dissabte)

Joan Company, *director*
Kim Amps, *soprano*
José Antonio López, *baríton*
Simon Andreu, *narrador*
Coral Universitat de les Illes Balears
(Dir. Joan Company)

WILLIAMS | Les vespes. Obertura
BRITTEN | Variacions i fuga sobre
un tema de Purcell
WILLIAMS | Fantasia on Christmas Carols,
per a soprano, narrador, cor i orquestra
BRITTEN | A boy was born
WILLIAMS | Song of Thanksgiving, per a
soprano, narrador, cor i orquestra

concert 6

15 de gener de 2004

Gil Sharon, *concertino i director*
Vicente Zarzo, *trompa*

MOZART |
Divertimento KV 136
Concert per a trompa i orquestra
núm. 3 KV 447
Serenata núm. 7 KV 250 "Haffner"

concert 7

29 de gener de 2004

Edmon Colomer, *director*
Peter Frankl, *piano*

BRAHMS | Concert per a piano i
orquestra núm. 1
DVORAK | Simfonia núm. 7
(Dvorák 100 anys)

concert 8

12 de febrer de 2004

Edmon Colomer, *director*
Cristina Ortiz, *piano*

BRAHMS | Concert per a piano i
orquestra núm. 2
SAMPER | Ritual de pàgesia
KODALY | Variacions sobre un tema
Hongarès (Variacions Peacock)

concert 9

26 de febrer de 2004

Edmon Colomer, *director*

MAHLER | Simfonia núm. 5

concert 10

11 de març de 2004

Oliver von Dohnanyi, *director*
Smerald Spahiu, *violí*

SMETANA | El Moldava
WIENIAWSKY | Concert núm. 2 per a
violí i orquestra
DVORAK | Simfonia núm. 9 "del Nou Món"
(Dvorák 100 anys)

concert 11

18 de març de 2004

Edmon Colomer, *director*

STRAVINSKY | Monumentum pro
Gesualdo di Venosa and
CD annum
HAYDN | Simfonia núm. 31, "Horn signal"
POULEC | Suite francesa
MOZART | Simfonia núm. 31, KV 297 "Paris"

concert 12

1 de abril de 2004

Franz-Paul Decker, *director*
Josep Mª Colom, *piano*

ALBÉNIZ | Suite española (Castilla,
Astúrias, càdiz, sevillà)
MONTSALVATGE | Concerto breu per
a piano i orquestra
RAKMANINOV | Simfonia núm. 2

concert 13

13 d'abril de 2004

Salvador Brotons, *director*
Lluís Claret, *violoncel*

MILHAUD | Suite provençale
BROTNS | Concert trobadoresc per a
violoncel i orquestra
BORODIN | Simfonia núm. 1

concert 14

6 de maig de 2004

Edmon Colomer, *director*
Yakov Kasman, *piano*

PROKOFIEV | Simfonia clàssica
PROKOFIEV | Concert per a piano i
orquestra núm. 2
WEBER | Turandot. Obertura i marxa
HINDEMITH | Metamorfosis simfòniques
sobre temes de Carl Maria von Weber

concert 15

13 de maig de 2004

Edmon Colomer, *director*
Mª Lluïsa Muntada, *soprano*
N.N., *mezzo*
Albert Montserrat, *tenor*
Josep Pieres, *baix*
Coral Universitat de les Illes Balears
(Dir. Joan Company)

DVORAK | Stabat Mater
(Dvorák 100 anys)